

5. Глазкова І.Я. Компетентність майбутнього вчителя у запобіганні та подоланні педагогічних бар'єрів: монографія / Ірина Яківна Глазкова. – Бердянськ: Видавництво О.В. Ткачук, 2013. – 416 с.
6. Идинов И.А. Самореализация личности в непродуцированной сфере общества (онтологический и гносеологический анализ): автореф. дис. на соиск. канд. филос. наук: спец. 09.00.11 – "Социальная философия" / И.А. Идинов. – Фрунзе, 1990. – 20 с.
7. Коростылева Л.А. Психология самореализации личности : основные сферы жизнедеятельности: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.01 / Людмила Алексеевна Коростылева. – М., 2003. – 398 с.
8. Лазурский А.Ф. Классификация личностей / Александр Федорович Лазурский // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 179-198.
9. Левченко Д.В. Сетевое взаимодействие в информационной среде как средство самореализации будущего педагога / Д.В. Левченко // Инновации в общем и профессиональном образовании, Известия ВГПУ. – 2014. – Вып. № 4 (89). – С. 65-70.
10. Мишуковская Ю.И. Влияние навыков компьютерной графики на развитие потребности творческой самореализации учащихся в системе дополнительного образования / Ю.И. Мишуковская, Е.В. Мишуковская : матер. междунар. науч.-практ. конф. "Самореализация потенциала личности в современном обществе" (28-29 апреля 2013 г.). – Прага Vědecko vydavatelské centrum Sociosféra-CZ, 2013. – С. 36-41.
11. Психология личности. Тексты / под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, А.А. Пузыря. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 288 с.
12. Adler A. The individual psychology of Alfred Adler. A systematic presentation of selections from his writings / Alfred Adler. – New York, 1956. – P. 104.
13. A Comprehensive Dictionary of psychological and psychoanalytical terms a guide to usage / [ed. by B. Horac]. – New York; London; Toronto, 1958. – P. 488.
14. The Oxford English Dictionary. Second edition / [prepared by J. A. Simpson and S. C. Wein]. – Oxford, – 1989. – P. 921.

С.Н. ХАТУНЦЕВА. САМОРЕАЛИЗАЦІЯ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ К САМОСОВЕРШЕНСТВУВАННЮ

Резюме. В статті проаналізована проблема самореалізації особистості в процесі формування у майбутніх учителів готовності до самосовершенствования. Встановлено, що розвиток творчого потенціалу студента сприяє продуктивності навчальної діяльності і самосовершенствованию. Показано, що процес самореалізації майбутнього вчителя обумовлений внутрішніми переконаннями і спрямований на об'єктивну реальність. Обґрунтовано, що самореалізація є активним процесом розвитку особистості і результатом самосовершенствования особистості.

Ключові слова: самореалізація, саморозвиток, самоактуалізація, особистісний потенціал, майбутній вчитель, самосовершенствование.

S.M. KHATUNTSEVA. THE SELF-REALIZATION OF FUTURE TEACHER IN THE PROCESS OF FORMATION OF READINESS FOR SELF-IMPROVEMENT

The summary. The article analyzes the problem of self-realization in the process of formation of future teachers' readiness for self-improvement. It is established that the development of the creative potential of the student contributes to the productivity of educational activities and self-improvement. It is shown that the process of self-realization of future teachers is due to the internal beliefs and aims to an objective reality. It's proved that self-realization is an active process of personality development and the result of self-improvement.

Key words: self-realization, self-development, self-actualization, personal potential, future teacher, self-improvement.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. С.А. Литвиненко.

Одержано редакцією 03.02.2016 р.

УДК: 378.147.61.015.572.7

М.В. ШЕВЦІВ

ДИДАКТИКО-ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ БАЗОВИХ БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Резюме. У статті проаналізовані основні інтерактивні методи навчання студентів, які забезпечать належну професійну компетентність майбутніх біологів теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками з базових біологічних дисциплін. Активне впровадження в навчальний процес інноваційних форм навчання допомагає підвищити активність студентів і забезпечити успішне оволодіння курсу загальної цитології та гістології, як базових біологічних дисциплін.

Ключові слова: цитологія, гістологія, дидактика, інноваційні методи, інтерактивні методи.

© М.В. Шевців, 2016

Постановка проблеми. Актуальність проблеми дослідження зумовлена необхідністю пошуків різноманітних форм і методів використання інтерактивних методів навчання у вищому навчальному закладі для того, щоб зробити заняття з базових біологічних дисциплін продуктивними, а процес навчання цікавим. Активізація навчальної діяльності студентів майбутніх біологів належить до найбільш актуальних проблем сучасної педагогіки і практики. Її значущість полягає в тому, що учіння направлене не тільки на сприйняття навчального матеріалу, але й формування ставлення до самої пізнавальної діяльності. Знання, отримані в готовому вигляді, як правило, викликають утруднення майбутніх фахівців у їх застосуванні пояснення спостережуваних явищ і рішення конкретних задач.

Під час переходу до інтерактивних форм навчання в біології змінюється насамперед ставлення студентів до предмета, приводиться в дію основний закон засвоєння знань: сприйняття – осмислення – запам'ятовування – практичне застосування.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади організації начального процесу в вищій школі досліджувались в роботах А. Алексюка, А. Кузмінського, І. Малафійка, О. Мороза, В. Ортинського, О. Падалки, О. Пехоти, С. Сисоєвої, В. Юрченка. Розробці термінології, пов'язаної з поняттям «педагогічна технологія», присвячені роботи В. Боголюбова, В. Бордовського, В. Ізвозчикова, Ю. Васькова, В. Євдокимова, М. Кларіна, Н. Корсунської, Т. Назарової, І. Прокопенко, Г. Селевка, І. Смолюка, Н. Тализіної, В. Юдіна та ін., дослідження, пов'язані з удосконаленням навчально-виховного процесу – Ю. Бабанський, С. Гончаренко, І. Зязюн, Н. Тализіна, М. Ярмаченко; з інформатизацією освіти – Б. Гершунський, Є. Машбиць, Б. Скіннер. Аналіз сучасної науково-методичної літератури свідчить, що науковці (М. Гузик, Л. Коваль, О. Пехота, Л. Пироженко, О. Пометун, І. Прокопенко, О. Рівін та інші) приділяють значну увагу питанню розкриття змісту інтерактивних технологій навчання та їх використання на практиці. Незважаючи на багатоаспектність досліджуваної проблеми, вивчення використання інноваційних технологій при викладанні базових біологічних дисциплін у майбутніх біологів мало досліджено.

Мета статті – з'ясувати педагогічні засади застосування мультимедійних навчальних систем для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів на лекціях і практично-лабораторних заняттях із загальної цитології та гістології у порівнянні з традиційними методами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для забезпечення проведення якісної аудиторної роботи з базових біологічних дисциплін, якими є загальна цитологія та гістологія, згідно з начальним планом (напряом 0401 «Природничі науки») підготовки майбутніх фахівців відводяться теоретичні і практичні заняття. Теоретична частина передбачає сприймання студентами навчального матеріалу на лекції. Лекція є однією з основних форм навчального процесу, під якою розуміють зовнішнє вираження узгодженої діяльності викладача та студента, що здійснюється у встановленому порядку і в певному режимі [4]. Практичні та лабораторні заняття мають бути своєрідним полігоном формування професійних вмінь, забезпечувати умови для інтелектуального розвитку особистості, закріплювати знання, отримані під час лекцій тощо. Проте, не повністю реалізуються теоретичні знання традиційними методами навчання. Більш ефективного засвоєння теоретичних знань на лабораторно-практичних заняттях можна досягти використовуючи сучасні мультимедійні засоби [2].

Забезпечити студентам можливість сформувати навички та уміння використання теоретичного знання з загальної цитології та гістології проводяться практично-лабораторні заняття, як форма організації навчального процесу, при використанні яких студенти навчаються за завданням і під керівництвом викладача, виконують одну, або декілька взаємопов'язаних дидактичних цілей. Дидактична мета практично-лабораторних робіт передбачає формування у майбутніх біологів професійних умінь, а також практичних навичок, необхідних для вивчення цих дисциплін та наступних навчальних предметів, зокрема «Анатомія і фізіологія людини і тварин», «Ембріологія», «Зоологія», «Мікробіологія», «Вірусологія», «Мікологія», визначених Галузевим стандартом вищої освіти спеціальності 6.040102 «Біологія» нормативної частини навчального плану підготовки бакалаврів. Вивчення базових біологічних дисциплін забезпечено навчально-методичними посібниками з ідентичною назвою [6,7]. Зміст дисциплін спрямований на сприймання та засвоєння знань, формування умінь та навичок. Зокрема, студенти із загальної цитології та гістології повинні:

знати:

- будову клітини та тканин, їх структурні елементи;
- хімічну організацію клітини і тканин;
- функцію клітин і тканин взагалі та її структурних елементів;
- розвиток, розмноження, диференціацію клітин та тканин організму, їх участь у формуванні органів та організму в цілому;
- життєвий шлях клітин і тканин, старіння і смерть.

уміти:

- виготовляти цитологічні та гістологічні препарати;
- проводити мікроскопічне дослідження виготовлених цитологічних та гістологічних препаратів;
- визначати структурні елементи клітин та тканин та їх морфологічних стан;
- аналізувати періоди розвитку клітин та тканин і їх диференціацію.

Зміст практичних робіт відображено у навчальних посібниках [6, 7], у яких акцентується увага на вивченні мікропрепаратів під мікроскопом при різному збільшенні; виконанні завдань у робочих зошитах з використанням зображень і малюнків, які відповідають з побаченим під мікроскопом. Реалізувати означену компетентність і компетенцію майбутніх біологів сприяє використання поєднання традиційних та інноваційних методів подання навчального матеріалу. При цьому враховується синтез візуального і вербального сприйняття

навчального матеріалу, поступовість його викладання, можливість обговорювати досліджуваний матеріал, контролювати засвоєння сформованих умінь та навичок.

Враховуючи труднощі у засвоєнні студентами навчального матеріалу використовуються методи активізації навчальної діяльності майбутніх біологів. Термін – «метод» походить від грецького слова «*methodos*», що означає діяльність, спосіб просування до істини. Метод – це «спосіб побудови й обґрунтування системи філософського знання; сукупність прийомів і операцій практичного і теоретичного освоєння дійсності» [1]. Методи навчання – це впорядкована діяльність викладача і студентів, яка включає методичні прийоми, практичні дії і мисленнєві операції, спрямовані на розв'язання навчально-виховних завдань на занятті [5].

Аби уникнути недоліків в оволодінні знаннями і формуванні професійних умінь і навичок традиційними методами, використовуємо інноваційні методи навчання. Головною відмінністю інноваційних методів є те, що активність студентів збігається з активністю викладача, вони не є пасивними слухачами, а творчо і емоційно за допомогою прямих і зворотних зв'язків беруть участь у навчальній діяльності.

Інноваційні методи навчання – це методи навчання, які несуть у собі нові засоби взаємодії «викладач-студент», певне нововведення в практичній діяльності в процесі оволодіння навчального матеріалу, а інноваційне навчання включає активні методи та форми навчання, тому останні характеризуються динамічністю і стимулюванням розумової і практичної діяльності студентів у процесі оволодіння професійними навичками. Серед нововведень актуальними є інтерактивні методи навчання. Інтерактивні методи навчання – це діяльність викладача, яка спрямована на активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, що спонукає їх до активної розумової і практичної діяльності в процесі оволодіння матеріалом, коли активний не лише викладач, але активні й студенти [5].

Функціонування такої системи навчання вимагає особливої організації навчального процесу, удосконалення методики викладання і навчання майбутніх біологів. Значною мірою ефективність практичної роботи залежить від підготовки цитологічних і гістологічних препаратів, пояснення особливостей структури клітин і тканин та їх функціональне значення для організму. Для адекватного виконання означених завдань перед викладачем постає проблема використання мікроскопії звичайним світловим мікроскопом, оскільки структуру мікропрепарату може розглянути лише один студент, а для наступного студента потрібно повторне пояснення, для чого витрачається додатковий час. У даний час на кафедрі біології РДГУ у методику викладання загальної цитології та гістології впроваджуються мультимедійні технології. Мультимедійні технології – це особливий вид комп'ютерних технологій, котрі об'єднують як традиційну статичну візуальну інформацію (текст, графіка, ілюстрація), так і динамічну (відеофрагменти), тим самим дає змогу максимально сконцентрувати увагу на зоровий і слуховий аналізатори групи студентів, що дозволяє кращому осмисленню і запам'ятовуванню інформації та значно зекономити час, відведений для заняття.

З метою застосування раціональних дидактичних прийомів, здатних забезпечити перевагу мультимедійної навчальної системи, використовуємо перегляд мікропрепаратів на комплексі світлової мікроскопії SCM-10 із цифровою системою візуалізації. Комплекс дозволяє демонструвати досліджуваний препарат в режимі реального часу студентам через екран телевізора, або комп'ютера, відбирати найбільш вдалі ділянки препарату, створювати на їх основі електронні файли і надалі додатково обробляти їх з метою створення електронних написів в електронних зображеннях. Такий підхід досягається завдяки накопиченню ілюстративних матеріалів, якими є цито- і гістопрепарати, які з кожним роком потребують відновлення, а деякі мікропрепарати є унікальними.

Мультимедійний супровід вивчення дисциплін «Загальна цитологія і гістологія» здійснюється і на лекційних заняттях, метою яких є підвищення ефективності оволодіння навчального матеріалу майбутніми біологами шляхом посилення якості його сприйняття у формі презентацій з використанням прикладної програми Microsoft Power Point. Мультимедійне відтворення лекційної теми відбувається завдяки використанню комп'ютера, проектора і мультимедійного екрану. Такий комплекс інформаційних засобів вивчення загальної цитології і гістології забезпечує активну взаємодію всіх учасників навчального процесу, що є інтерактивною технологією. Інтерактивні технології передбачають створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Слово «інтерактив» (з англ. – *interactive*) – як «взаємний» і «діяти». Отже інтерактивне навчання означає здатний до взаємодії, діалогу [3]. Серед основних інтерактивних методів використовуємо:

1. Кейс-стаді – групове обговорення питань проблемного характеру, що дозволяє продемонструвати навички самостійного мислення.

2. Метод групової дискусії – специфічна форма бесіди, яка спрямована на навчання студентів аналізувати професійні ситуації, розвиток умінь взаємодії з іншими учасниками.

3. Метод TBL (*teambasedlearning* – навчання в малих групах) – командний метод навчання, що дозволяє розвинути у студентів навички роботи в команді [5].

Висновки. Навчальний процес у вищому закладі, що здійснюється в основному традиційними методами, слід оптимізувати активними формами навчання, використовуючи мультимедійні технології та інтерактивні методи (кейс-стаді, метод групової дискусії, метод TBL), що дає змогу розвивати у студентів уявне мислення, яке у подальшому екстраполюється на інших біологічних дисциплінах та формувати важливі компетенції: знання, навички, вміння, прагнення до саморозвитку, високу кваліфікацію біолога у різних галузях народного господарства.

Перспективи подальших розвідок полягають у продовженні пошуків нових підходів, нових технологій, які відображають особливості сучасного етапу розвитку біології для покращення якості підготовки студентів у формуванні високопрофесійних спеціалістів різних напрямків спеціалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С.У. Метод / С.У. Гончаренко //Енциклопедія освіти; Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С.486.
2. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник /А.І.Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 486 с.
3. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко [та ін.]. – К.: Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.
4. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / М.М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2006. – 265 с.
5. Максименко С.Д. Педагогіка вищої медичної освіти [текст]: підручник / С.Д. Максименко, М.М Філоненко. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 288 с.
6. Шевців М.В. Практикум з цитології та гістології: навч. посібник / М.В.Шевців. – Рівне.: РДУВГП, 2004. – 124 с.
7. Шевців М.В. Цитологічний практикум: метод. рекомендації / М.В. Шевців. – Рівне.: РДГУ, 2014. – 70 с.

М.В. ШЕВЦІВ. ДИДАКТИКО-ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ БАЗОВЫХ БИОЛОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

Резюме. В статье проанализированы основные интерактивные методы учебы студентов, которые обеспечат надлежащую профессиональную компетентность будущих биологов теоретическими знаниями и практическими умениями и навыками из базовых биологических дисциплин. Активное внедрение в учебный процесс инновационных форм учебы помогает повысить активность студентов и обеспечить успешное овладение курса общей цитологии и гистологии, как базовых биологических дисциплин.

Ключевые слова: цитология, гистология, дидактика, инновационные методы, интерактивные методы.

M.V. SHEVCIV. DIDAKTIKO-INNOVATIVE METHODS OF EFFICIENCY OF TEACHING OF BASE BIOLOGICAL DISCIPLINES

The summary. In the articles analyses basic interactive methods studies of students, which will provide the proper professional competence of future biologists theoretical knowledge and by practical abilities and skills from base biological disciplines. Active introduction in the educational process of innovative forms of studies helps to promote activity of students and provide the successful capture of course of general cytology and histology, as base biological disciplines.

Key words: cytology, histology, didactics, innovative methods, interactive methods.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. Г.П. Коваль.

Одержано редакцією 04.02.2016 р.

УДК: [378. 14: 81` 243]: 006

Л.В. МОРОЗ, А.С. ДУБРОВА, В.М. ТРОФІМЧУК

СУГЕСТОПЕДІЯ ЯК МЕТОД ІНТЕНСИВНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Резюме: стаття присвячена розгляду сугестопедії як методу інтенсивного навчання іноземної мови, внеску С. Пальчевського в розробку технологій сугестопедичного впливу на особистість

Ключові слова: іноземна мова, методи навчання, метод інтенсивного навчання, сугестопедія, сугестопедагогічні технології

Постановка проблеми. Ефективність педагогічної діяльності у сфері навчання іноземних мов визначається обраним методом викладання як способом, «інструментом» здійснення цієї діяльності. Методи складаються під впливом різних об'єктивних і суб'єктивних обставин, обумовлених соціальним замовленням та розвитком відповідних галузей науки.

Сучасна науково-методична література пропонує велику кількість підходів до удосконалення та підвищення ефективності процесу навчання іноземної мови в середній школі. Одним з найбільш продуктивних шляхів поліпшення іншомовної комунікативної компетенції тих, хто навчається, вважається застосування елементів інтенсивної методики, що сприяє досягненню бажаних результатів у стислий термін завдяки активізації резервних можливостей особистості і колективу.

Нові методи навчання, природно, не могли не увібрати й не відобразити сучасного рівня знань нейрофізіології, психології, зокрема, психології сприйняття, психології пам'яті, свідомого й несвідомого, теорії інформації, інших суміжних наук, зокрема, мовознавства, психолінгвістики, психогігієни.

Одним із методів інтенсивного навчання є сугестопедичний метод як система вивчення й закріплення мовного матеріалу в різних ситуаціях спілкування, орієнтована на створення природного мовного середовища, активізацію учнів у процесі уроку та мобілізацію прихованих психічних резервів особистості. Новий напрямок у навчанні бере початок від сугестопедичної системи Г. Лозанова, в якій цілеспрямовано використовуються як усвідомлювані, так і неусвідомлювані форми інформації, периферійні перцепції, неусвідомлені реакції, мотивації, потреби, а також неусвідомлені автоматизовані елементи в рамках свідомої діяльності [2].

© Л.В. Мороз, А.С. Дуброва, В.М. Трофімчук, 2016